ผลการขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยเชิงมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

Outcomes of Community Participation in Solid Waste Management: A Case Study of Tha Chanuan Subdistrict Administrative Organization, Manorom District, Chainat Province

ณัฐพงษ์ อินทร์ประสิทธิ์

Nattapong Inprasit

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, เพชรบูรณ์, 67000

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchabun Rajabhat University, Phetchabun, 67000

*Corresponding author E-mail: ped0981034470@gmail.com

Received: *02 November 2025, Revised: 24 December 2025, Accepted: 26 December 2025*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท และ 4) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท การศึกษาในครั้งนี้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท 360 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะโดยรวม อยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) ความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะโดยภาพรวม พบว่า มีความสัมพันธ์ในระดับสูง พิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าความสัมพันธ์ได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมตรวจสอบและการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตามลำดับ และ 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย มี 3 องค์ประกอบ ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, ประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย, องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of public participation in solid waste management in Tha Chanuan Subdistrict Administrative Organization, Manorom District, Chainat Province; 2) to study the level of effectiveness of solid waste management in Tha Chanuan Subdistrict Administrative Organization, Manorom District, Chainat Province; 3) to examine the relationship between public participation and the effectiveness of solid waste management in Tha Chanuan Subdistrict Administrative Organization, Manorom District, Chainat Province; and 4) to investigate public participation affecting the effectiveness of solid waste management in Tha Chanuan Subdistrict Administrative Organization, Manorom District, Chainat Province. This study employed a quantitative research method. The sample group consisted of 360 residents living in Tha Chanuan Subdistrict Administrative Organization, Manorom District, Chainat Province. Data were collected using questionnaires. The statistical methods used for data analysis included Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, Pearson Product Moment Correlation, and Multiple Regression Analysis.

The research results revealed that: 1) the overall level of public participation in solid waste management was at a high level; 2) the overall effectiveness of solid waste management of ThaChanuan Subdistrict Administrative Organization was at a moderate level; 3) the relationship between public participation and the effectiveness of solid waste management was at a high level. When considering each aspect, ranked from the highest correlation, the results were as follows: participation in operation, followed by participation in monitoring and evaluation, participation in receiving benefits, and participation in decision-making, respectively; and 4) public participation affected the effectiveness of solid waste management. There were three components, which could be ranked from highest to lowest as follows: participation in operation, participation in monitoring and evaluation, and participation in receiving benefits.

Keywords: Public Participation, Effectiveness of Solid Waste Management, ThaChanuan Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบ ต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนเป็นอย่างมาก รัฐบาลโดยกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับกระทรวงมหาดไทย ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการ ด้านการจัดการขยะของประเทศฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565–2570) ที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มาจากแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2559 –2564 และแผน ปฏิบัติการ “ประเทศไทยไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 - 2560) (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2559) เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการขับเคลื่อนการแก้ไข ภาวะมลพิษจากขยะที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักการจัดการสมัยใหม่ตามหลักสากล ที่นานาอารยประเทศใช้บริหารจัดการขยะให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ–เศรษฐกิจหมุนเวียน–เศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model) หลักการ 3R การลดปริมาณขยะจากแหล่งต้นทาง (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) และการมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดการขยะ (Public Private Partnership) ภายใต้หลัก“ประชารัฐ” คือ การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการ ปัญหา ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน/ประชาสังคม ภาคการศึกษา และ ภาคการศาสนา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และ กรมควบคุมมลพิษ, 2567)

นอกจากนั้น กระทรวงมหาดไทยยังได้จัดทำแนวทางปฏิบัติงานด้านการบริหารจัดการขยะ มูลฝอยชุมชนตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ซึ่งมีหลักการสำคัญด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ชุมชนในระดับจังหวัด อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อดำเนินการตามมาตรการที่กำหนด ให้เกิดผลตามเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความตระหนักในการบริหาร จัดการขยะมูลฝอยโดยอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ในการจัดการขยะ มูลฝอย และการปลูกฝังจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมแก่ชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในแต่ละ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นแนวคิดในการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบัน คือการทำให้ขยะมูลฝอยเกิดขึ้นน้อยที่สุด จึงจำเป็นต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการขยะมูลฝอย สามารถลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัด และสามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ใหม่ ตามกระบวนการ 3R อันได้แก่ ใช้น้อยหรือลดการใช้ (Reduce) และใช้ซ้ำ (Reuse) จนไม่สามารถนำไปใช้ซ้ำได้อีก จากนั้นจึงนำไปคัดแยกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้โดยการรีไซเคิลหรือแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle) เช่น การคัดแยกขยะตามประเภท การนำขยะสะอาดมา สร้างสิ่งประดิษฐ์ การนำขยะเปียกมาทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ลดปริมาณการใช้ บรรจุภัณฑ์ การเลือกใช้ วัสดุที่ย่อยสลายง่าย และการทิ้งขยะให้ถูกที่ เป็นต้น (นฤนาท ยืนยงและ พิชชานาถ เงินดีเจริญ, 2565)

ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 มาตรา 20 มาตรา 54 มาตรา 55 มาตรา 58 มาตรา 63 และมาตรา 65 ได้กำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการ เก็บ ขน และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย ประกอบกับมาตรา 50(3) แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่รักษาความสะอาดของถนนหรือ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล โดยมีกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ (พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 14 พ.ศ. 2562)

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน เป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น อยู่ในพื้นที่อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน ประกอบด้วยพื้นที่ 10 หมู่ ได้แก่หมู่ 1) ชุมชนบ้านวัดใหญ่ 491 คน 2) ชุมชนวัดจวน 705 คน 3) ชุมชนบ้านวัดโรงช้าง 722 คน 4) ชุมชนบ้านหลั่น 513 คน 5) ชุมชนบ้านหัวยาง 813 คน และ 6) ชุมชนบ้านดอนฉนวน 402 คน หมู่ 7) บ้านหางน้ำหนองแขม 146 คน หมู่ 8) บ้านหางน้ำหนองแขม 704 คน หมู่ที่ 9) บ้านสะพานหิน 481 คน หมู่ 10) บ้านดอนสำราญ 145 คน รวมทั้งสิ้น 5,122 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน, 2565) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์และรับจ้างทั่วไป ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน ประสบกับปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยจากจำนวนประชากร ที่มีปริมาณเพิ่ม มากขึ้น และจากข้อมูลการสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยพบว่าขยะมูลฝอยในเขตเทศบาล ตำบลท่าน้ำอ้อยม่วงหักเฉลี่ยมีปริมาณเพิ่มขึ้นประมาณระหว่าง 1290.39 ตัน/ปีถึง 1301.07 ตัน/ปี ในปี 2566 (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน, 2565)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าปริมาณของขยะในชุมชนมีปริมาณค่อนข้างสูง ซึ่งก่อให้เกิด ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยที่ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อเป็นการลดการเกิดขยะมูลฝอยของชุมชน ตำบลท่าฉนวนใช้วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการฝังกลบ โดยขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมใน พื้นที่จะส่งไปกำจัดยังสถานที่กำจัดมูลฝอยของเทศบาลฯ นอกจากนั้น ทางเทศบาลฯ ยังได้มีการ ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ลดปริมาณขยะและคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทางตามหลัก 3Rs คือใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ และรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ด้วยการจัดอบรมให้ความรู้กับผู้นำชุมชนและประชาชนเกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การแปรรูปขยะ เพื่อใช้ใหม่ และฝึกปฏิบัติการประดิษฐ์เหรียญโปรยทานจากขยะหรือเศษวัสดุเหลือใช้ภายในครัวเรือน เพื่อให้ประชาชนสามารถนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ พร้อมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดและแยกขยะอย่างเป็นรูปธรรม การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนให้มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การดำเนินงาน เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างแรงจูงใจ สร้างจิตสำนึก และยังเป็นการปรับเปลี่ยนการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน อันจะทำให้การจัดการขยะมูลฝอย ในชุมชนประสบความสำเร็จ

จากที่กล่าวมาข้างต้นการทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการลดขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพ มีสาเหตุสำคัญคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยทำการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผน หรือส่งเสริมกิจกรรม โครงการต่างๆ ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิผล ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

4. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลใน การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

สมมติฐานการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างน้อย 1 ด้าน สามารถทำนายผลประสิทธิผลใน การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การทบทวนวรรณกรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นการแสดงออกทางความคิดในการกำหนดแนวทางโครงการ โดยครอบคลุมตั้งแต่การค้นหาปัญหาและความต้องการร่วมกัน (ขั้นเริ่มต้น) การพิจารณาทางเลือกและลำดับความสำคัญของโครงการ (ขั้นเตรียมการ) ไปจนถึงการร่วมตัดสินใจดำเนินการและจัดสรรทรัพยากร (ขั้นปฏิบัติการ) ต่อมาคือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการลงมือดำเนินงานตามแผน พร้อมทั้งสนับสนุนทรัพยากร การบริหารจัดการ การประสานงาน และการเข้าร่วมปฏิบัติงานจริง เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ นอกจากนี้ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ทั้งในด้านวัตถุ สังคม และบุคคล เช่น รายได้ที่เพิ่มขึ้น การพัฒนาสาธารณูปโภค และความภาคภูมิใจในตนเอง สุดท้ายคือการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งเป็นการติดตาม ตรวจสอบ และวิเคราะห์ผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อค้นหาจุดแข็งและข้อบกพร่อง และนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป (Cohen & Uphoff, 1980)

การบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิผลเป็นความท้าทายสำคัญของหน่วยงานท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญสามประการ ได้แก่ การลดปริมาณขยะต้นทาง การนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ และการแปรรูปขยะเพื่อใช้ประโยชน์ (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน, 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ วงศ์เสงี่ยม (2565) ที่ศึกษาประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การจัดการขยะที่มีประสิทธิผลต้องเริ่มจากการลดปริมาณขยะที่แหล่งกำเนิด ควบคู่กับการส่งเสริมการนำกลับมาใช้ใหม่และการแปรรูป การลดปริมาณขยะต้นทางเป็นแนวทางที่มีประสิทธิผลสูงสุดในการจัดการขยะ โดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคของประชาชน เช่น การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก การใช้ปิ่นโตแทนกล่องโฟม และการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับ

สิ่งแวดล้อม วิธีการนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรทิพย์ ศรีสุดใจ (2564) ที่พบว่า การรณรงค์ให้ประชาชนลดการใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวสามารถลดปริมาณขยะได้ถึงร้อยละ 30

ในด้านการนำขยะกลับมาใช้ซ้ำ งานวิจัยของ นภาพร สิงห์ทอง (2565) ชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมให้ครัวเรือนคัดแยกขยะและนำกลับมาใช้ซ้ำสามารถลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะของท้องถิ่นได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการใช้บรรจุภัณฑ์ซ้ำหลายครั้ง การดัดแปลงของเหลือใช้ และการบริจาคสิ่งของที่ไม่ใช้แล้ว นอกจากนี้ ยังพบว่าครัวเรือนที่มีการคัดแยกขยะอย่างจริงจังสามารถสร้างรายได้เสริมจากการขายวัสดุรีไซเคิลได้เฉลี่ย 500-1,000 บาทต่อเดือน สำหรับการแปรรูปขยะเพื่อใช้ประโยชน์ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวนได้ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี ศรีสวัสดิ์ (2564) ศึกษาเกี่ยวกับการใช้น้ำหมักชีวภาพในการเร่งกระบวนการผลิตปุ๋ยหมักจากมูลฝอยอินทรีย์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าสามารถลดระยะเวลาในการผลิตปุ๋ยหมักได้อย่างมีนัยสำคัญ และปุ๋ยหมักที่ได้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด แม้ว่างานวิจัยนี้จะไม่ได้กล่าวถึงการลดค่าใช้จ่ายด้านการเกษตรโดยตรง แต่ผลการลดระยะเวลาในการผลิตปุ๋ยหมักสามารถนำไปสู่การลดต้นทุนในการจัดการขยะและการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในระยะยาว

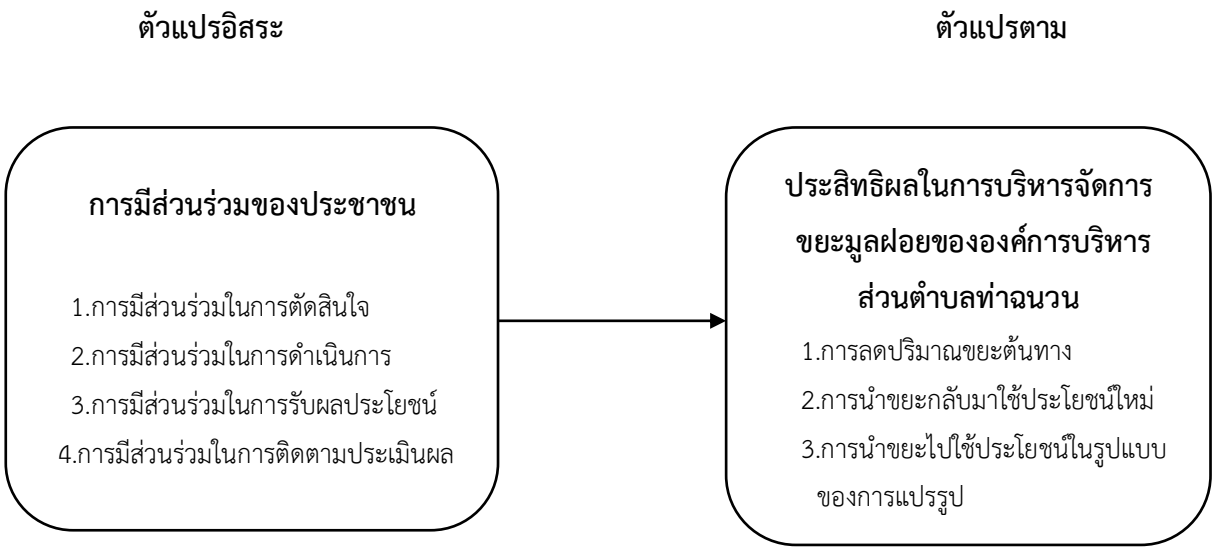
การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยให้ประสบความสำเร็จ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ครอบคลุมทั้งในด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการติดตามประเมินผล ได้รับการกล่าวถึงอย่างชัดเจนในงานของ Almulhim (2021) ซึ่งระบุว่า การจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องให้ประชาชนมีบทบาทในทุกกระบวนการ แนวคิดนี้ได้รับการยืนยันจากงานวิจัยของ วรรณา จันทร์สว่าง (2565) ที่ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการจัดการขยะชุมชน พบว่า ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะล้วนมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนครบทั้ง 4 ด้าน คือ 1)ด้านการตัดสินใจ การให้ข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชนเป็นพื้นฐานสำคัญของการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิสา แก้วเกตุ (2564) ที่พบว่า ชุมชนที่ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีอัตราการคัดแยกขยะสูงกว่าชุมชนที่ขาดการมีส่วนร่วมถึง 2 เท่า 2) ด้านการวางแผนดำเนินการ งานวิจัยของ ธนพล สมควร (2565) ชี้ให้เห็นว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการขยะตั้งแต่ระดับครัวเรือนจนถึงระดับชุมชน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบร่วมกัน นำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงาน 3) ด้านการรับผลประโยชน์ ศิริวรรณ บุญประเสริฐ (2564) พบว่า การที่ประชาชนได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการจัดการขยะ เช่น รายได้จากการขายวัสดุรีไซเคิล การประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และการมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น เป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และ 4) ด้านการติดตามประเมินผล งานวิจัยของ มานิตา วงศ์สุวรรณ (2565) แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลช่วยให้การดำเนินงานมีการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการใช้กลไกการติดตามผ่านคณะกรรมการชุมชนและการประชุมประจำเดือน พิณะเวช คงยั่งยืน และคณะ (2567) พบว่าสภาพปัญหาส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่าง คือ ปัญหากลิ่นเหม็นจากขยะเนื่องจากรถเก็บขยะเข้ามาภายในชุมชนไม่เพียงพอ จึงเกิดปัญหาการหมักหมม ปัญหาจุดทิ้งขยะส่วนรวมไม่เหมาะสม ปัญหาการทิ้งขยะในลำคลองทั้งขยะทั่วไปและขยะที่มีขนาดใหญ่ รูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมประเมินผล โดยแนวทางในการจัดการขยะคือการส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อ

ไปชี้แจงเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนเรียนรู้วิธีการคัดแยกขยะและการจัดหาจุดทิ้งขยะที่เหมาะสมเพื่อรอรถเก็บขยะเข้ามาเก็บตามรอบเวลาต่อไป

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ของการจัดการขยะมูลฝอย เช่น การลดปริมาณขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ และการแปรรูปขยะ แต่ยังขาดการศึกษาที่อธิบายความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิผลในการจัดการขยะอย่างชัดเจน อีกทั้งงานวิจัยที่ผ่านมา มักศึกษาการมีส่วนร่วมเพียงบางด้าน โดยยังไม่ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผลอย่างครบถ้วน รวมถึงยังมีข้อจำกัดด้านการศึกษาในบริบทพื้นที่เฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนตามกรอบของ Cohen & Uphoff (1980) มาใช้เป็นตัวแปรอิสระ และแนวคิดประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมาเป็นตัวแปรตาม เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลระหว่างตัวแปรทั้งสอง โดยมุ่งเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้และเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในระดับชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของบทความวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ มีส่วนร่วมของ ประชาชนและประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะ ทั้งในและต่างประเทศ ผู้วิจัยได้นำ แนวคิดเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของ Cohen and Norman (1980) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท และ แนวคิดเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยตามแผนหรือแนวคิด 3R ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2562) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 360 คน จากประชากรทั้งหมด 5,123 คน ซึ่งขั้นตอนการได้มาของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) จำแนกประชากรตามประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท จำนวน 360 จากประชากรทั้งสิ้น 5,122 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 608 อ้างถึงในสุทธนู ศรีไสย์, 2553) และใช้การเลือกสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

2) คำนวณสัดส่วนประชากรต่อกลุ่มตัวอย่างตามขนาดชุมชน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย จนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวน 360 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สัดส่วนประชากรต่อกลุ่มตัวอย่างตามขนาดชุมชน

ลำดับ	ชื่อชุมชน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1.	ชุมชนบ้านวัดใหญ่	491	34
2.	ชุมชนวัดจวน	705	50
3.	ชุมชนบ้านวัดโรงช้าง	722	51
4.	ชุมชนบ้านหลั่น	513	37
5.	ชุมชนบ้านหัวยาง	813	57
6.	ชุมชนบ้านบ้านดอนฉนวน	402	28
7.	บ้านหางน้ำหนองแขม(เหนือ)	146	10
8.	บ้านหางน้ำหนองแขม(ใต้)	704	49
9.	บ้านสะพานหิน	481	34
10.	บ้านดอนสำราญ	145	10
รวม		**5,122**	**360**
รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น			

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาทำเป็น

แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีคำถามชนิดปลายปิดโดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

แบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อายุการทำงาน และรายได้ต่อเดือน

แบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating scale) เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ของ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ซึ่งประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล จำนวน 32 ข้อ

แบบสอบถามส่วนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating scale) เป็นคำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ซึ่งประกอบด้วย 1) การลดปริมาณขยะต้นทาง 2) การนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ 3) การนำขยะไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบของการแปรรูปจำนวน 12 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 คน ระหว่าง เดือน สิงหาคม 2568 ถึง เดือน พฤศจิกายน 2568 ใช้การเลือกสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ตามพื้นที่ประชากรที่กำหนดไว้ตามตารางที่ 1 แล้วจึงเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลโดยเป็นการสุ่มอย่างง่ายจนได้กลุ่มตัวอย่างตามปริมาณที่ต้องการโดยได้แบบสอบถามกลับมาจาก 10 ชุมชน จำนวน 360 ชุด ตามที่ได้คำนวณไว้ ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1. ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและประสิทธิผลในการจัดการขยะมูลฝอย 3. ใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล4. ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.87 S.D. = .97) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การมีส่วนร่วมในการ

รับผลประโยชน์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.92, S.D. = .80) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง คือด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ($\bar{x}$ = 3.11, S.D. =1.10) ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมและจำแนกรายด้าน

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.13	.95	มาก	2
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.93	1.02	มาก	3
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.92	.80	มาก	1
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.11	1.10	ปานกลาง	4
โดยรวม	**3.87**	**0.97**	**มาก**	

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (= 3.37, S.D. = 1.35) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การลดปริมาณขยะต้นทางมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (= 4.17, S.D. = .98) รองลงมาได้แก่ การนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (= 3.49, S.D. = 1.12) และ การนำขยะไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบของการแปรรูป (= 2.46, S.D. = 1.94) ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมและจำแนกรายด้าน

ประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1.การลดปริมาณขยะต้นทาง	4.17	.98	มาก	1
2.การนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่	3.49	1.12	ปานกลาง	2
3.การนำขยะไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบของการแปรรูป	2.46	1.94	น้อย	3
โดยรวม	**3.37**	**1.35**	**ปานกลาง**	

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย การมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาทโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง (r=0.737, p< 0.05) เมื่อพิจารณารายด้านสามารถเรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปน้อยได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (X2) (r = 0.689, p< 0.05) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (X4) (r = 0.577, p< 0.05) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (X3) (r = 0.572, p< 0.05) และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X1) (r = 0.445, p< 0.05) ตามลำดับ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

N = 360

ตัวแปร	(X_1)	(X_2)	(X_3)	(X_4)	(y_{tol})
(X_1)	1				
(X_2)	0.510**	1			
(X_3)	0.379**	0.572**	1		
(X_4)	0.351*	0.569**	0.400**	1	
(X_{tol})	0.733**	0.862**	0.732**	0.762**	1
(Y_{tol})	0.445**	0.689**	0.572**	0.577**	0.737**

** p< 0.01, * p< 0.05

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบ (Multiple Regression Analysis with Enter Method) พบว่า ในภาพรวม ตัวแปรอิสระ คือการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (F = 116.372*และค่า p = .000) โดยสามารถส่งผลได้ร้อยละ 56.2 (Adjust R2 = 0.562) ที่เหลืออีกร้อยละ 43.8 เป็นผลจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า องค์ประกอบหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 3 องค์ประกอบ ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (X2) (β = 0.380, p < .05) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (X4) (β = 0. 242, p < .05) และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (X3) (β = 0.228, p < .05)

ตารางที่ 5 แสดงค่าน้ำหนักขององค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยรวม

ตัวแปร	ประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย				
	b	SE	β	t	p
ค่าคงที่ (Constant)	-0.102	0.187		-0.544	0.587
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_1)	0.074	0.038	0.080	1.948	0.052
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (X_2)	0.350	0.046	0.380	7.537	0.000*
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (X_3)	0.258	0.049	0.228	5.278	0.000*
การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล (X_4)	0.220	0.039	0.242	5.649	0.000*

R2 =.567	Adjust R2 = .562	SE = .283	F = 116.372*	P = .000

** p< 0.01, * p< 0.05

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะ ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยรวมทั้งหมดมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทางอบต.ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการจัดเก็บขยะ การคัดแยกขยะภายในครัวเรือนก่อนทิ้ง และการนำขยะรีไซเคิลไปขาย และยังสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมการรณรงค์ส่งเสริมการลดขยะในชุมชน และใช้ประโยชน์จากการคัดแยกขยะให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นจากการคัดแยกขยะเพื่อนำไปจำหน่ายตามโครงการรับซื้อขยะของอบต. หรือเกิดประโยชน์อื่นๆ ส่งผลให้ประชาชนมีความภาคภูมิใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในการบำเพ็ญประโยชน์ของชุมชน และเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนมีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง นอกจากนั้นทางอบต.ยังได้จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนในหลักการการจัดการขยะที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวนยังไม่ได้มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการการดำเนินการด้านการจัดการขยะของอบต.ส่งผลให้ด้านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของปนัดดา อยู่คง (2560) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลปากพลี อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะของเทศบาล โดยรวมมีส่วนร่วมในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์เป็นลำดับที่ 1 รองลงมา คือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ต่อมา คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และสุดท้าย คือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เช่นเดียวกับการศึกษาของณัฏฐวุฒิ ทรัพย์อุปถัมภ์และอาภากร มินวงษ์ (2561) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลพลับพลา อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง และการศึกษาของสุริยะ หาญพิชัย (2561) เรื่อง การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลลำนารายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และ 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของนฤนาท และพิชชานาถ เงินดีเจริญ (2563) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของตำบลสำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับมาก และการศึกษาของสนธยา บัวสงค์ (2561) ที่พบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีอิทธิพลต่อการจัดการขยะของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาทะลุ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะ ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยรวมอยู่ในระดับ

ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การลดปริมาณขยะต้นทาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนให้ความร่วมมือในการช่วยลดขยะมูลฝอย ด้วยการลดปริมาณการใช้หรือใช้น้อยลงเท่าที่จำเป็น หลีกเลี่ยงการใช้ผลิตภัณฑ์อย่างฟุ่มเฟือย มีการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานนาน หลีกเลี่ยงการเลือกซื้อสินค้าชนิดที่ใช้ครั้งเดียวหรือผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานต่ำ รวมถึงการเลือกใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าแทนถุงพลาสติก ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย อีกทั้งการใช้สินค้าที่ช่วยลดปริมาณขยะยังเป็นการตอบสนองต่อความตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมที่มีการรณรงค์อย่างต่อเนื่องจากทั้งภาครัฐและสื่อต่างๆ ทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการลดขยะที่ต้นทางมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุกูล พัฒน์ทวีกิจ (2560) ที่พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการลดปริมาณขยะของชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนภนต์สันต์ ร่อนทองชัย (2561) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษาเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในการลดขยะจากแหล่งกำเนิดของประชาชนทั้ง 5 ชุมชน มีการนำเอาหลัก 3R เข้ามาเป็นแนวทางหลักในการลดปริมาณขยะจากแหล่งกำเนิดอยู่ในระดับปานกลาง เห็นได้จากพฤติกรรมของประชาชน ทั้ง 5 ชุมชนทั้งการลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ(Reuse) และการนำกลับไปใช้ใหม่ (Recycle) ซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นเรื่องการนำกลับไปใช้ใหม่ (Recycle) ที่มีพฤติกรรมชัดเจนที่สุด โดยมีปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการลดขยะจากแหล่งกำเนิด

แม้ประชาชนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะ (โดยเฉพาะในด้านการลดขยะต้นทาง) แต่ความคิดเห็นต่อ “ประสิทธิผลของการจัดการขยะ” โดยรวมกลับอยู่ในระดับ ปานกลาง เท่านั้น สะท้อนถึงความไม่สอดคล้องระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความเชื่อมั่นหรือความพึงพอใจต่อผลลัพธ์ที่ เกิดขึ้นจริง ความเป็นไปได้หนึ่งคือ ปัญหาโครงสร้างหรือกระบวนการภายในของเทศบาลที่ยังไม่เอื้อต่อผลลัพธ์ที่ประชาชนคาดหวัง เช่น แม้ประชาชนจะมีความตื่นตัวในการแยกขยะ แต่หากระบบการจัดเก็บหรือรีไซเคิลยังไม่มีประสิทธิภาพ ขยะที่คัดแยกไว้ก็อาจถูกรวมกันอีกในขั้นตอนหลัง ซึ่งบั่นทอนความเชื่อมั่นในประสิทธิผลโดยรวมของระบบ (Zambrano-Monserrate et al., 2020) อีกทั้ง ความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อนิยามของคำว่า “ประสิทธิผล” อาจยังไม่ชัดเจน เช่น อาจมองเพียงด้านสิ่งแวดล้อม โดยไม่พิจารณาในมิติเศรษฐกิจหรือสังคมประกอบด้วย จึงสะท้อนความคิดเห็นเพียงบางมิติของประสิทธิผล

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะกับประสิทธิผลในบริหารจัดการขยะมูลฝอยองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอโนรมย์ จังหวัดชัยนาท โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง (r=0.737) สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถยกระดับประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะอย่างมีนัยสำคัญ ตามทฤษฎีของ Cohen and Uphoff (1980) ที่กล่าวว่าสมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมในการเสียสละในการพัฒนารวมทั้งลงมือปฏิบัติดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการรับหรือแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกมิติ ทั้งด้านการตัดสินใจ การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล ช่วยสนับสนุนให้การบริหารจัดการขยะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปยุตา เทพอารักษ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลสะแกราบ อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการจัดการขยะมูลฝอยของ

องค์การบริหารส่วนตำบลสะแกราบ อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการตัดสินใจและการดำเนินงานมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับการลดปริมาณขยะ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.824 และ 0.819 ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อการลดปริมาณขยะในพื้นที่ที่ศึกษา สอดคล้องกับหลักการลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ ต้นทางถึงปลายทางภายใต้การใช้หลัก 3Rs โดยเป็นแนวคิดและแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อการใช้ทรัพยากรที่สามารถช่วยลดปริมาณขยะให้น้อยลง ด้วยการลดการใช้ (Reduce) การนำกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สนธยา บัวสงค์ (2561) ที่ได้ศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาทะลุ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ผลการศึกษาพบว่าการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการจัดการขยะของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาทะลุ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร โดยรวม มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ และงานวิจัยของ รัฐพล ศรีธรรมา (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและประสิทธิผลการจัดการขยะของเทศบาลตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการขยะของเทศบาลตำบลพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน แต่ความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้ 56.2 (Adjust R2 = 0.562)และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์เท่ากับ 0.283 (SE = 0.283) แสดงว่าโมเดลนี้สามารถใช้ทำนายตัวแปรตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานจากมากไปน้อย ได้แก่ ลำดับที่1 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการขยะมูลฝอย องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยทำให้เกิดความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องในชุมชน การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การแยกขยะ การเก็บขยะหรือการรีไซเคิล ช่วยลดภาระของหน่วยงานเทศบาลและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะ การที่ประชาชนมีบทบาทในการปฏิบัติงานจริง ทำให้เกิดความเข้าใจในปัญหาขยะอย่างลึกซึ้ง และส่งเสริมการปฏิบัติตามนโยบายและแนวทางการจัดการขยะอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ยังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในชุมชน ซึ่งทำให้ประชาชนให้ความสำคัญและมีความกระตือรือร้นในการจัดการขยะอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สนธยา บัวสงค์ (2561) และงานวิจัยของพิณะเวช คงยั่งยืนและคณะ (2567) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีอิทธิพลรองลงมา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนิสา แก้วเกตุ (2564) ที่พบว่าชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีอัตราการคัดแยกขยะสูงกว่าชุมชนที่ขาดการมีส่วนร่วมถึง 2 เท่า การมีส่วนร่วมตรวจสอบและการประเมินผลมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับมานิตา วงศ์สุวรรณ (2565) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลช่วยให้การดำเนินงานมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สนธยา บัวสงค์ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนขององค์การบริหาร ส่วนตำบลเขาทะลุ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีอิทธิพลต่อการจัดการ ขยะของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาทะลุ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ลำดับที่ 3 การมีส่วนร่วมตรวจสอบและการประเมินผลมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับมานิตา วงศ์สุวรรณ (2565) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลช่วยให้การดำเนินงานมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยโดยรวมแล้วยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิณะเวช คงยั่งยืนและคณะ(2567) ที่พบว่ารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของตำบลบางรักน้อยประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการมีส่วนร่วมประเมินผล ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยทำให้เกิดความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องในชุมชน การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การแยกขยะ การเก็บขยะ หรือการรีไซเคิล ช่วยลดภาระของหน่วยงานเทศบาลและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะ การที่ประชาชนมีบทบาทในการปฏิบัติงานจริง ทำให้เกิดความเข้าใจในปัญหาขยะอย่างลึกซึ้งและส่งเสริมการปฏิบัติตามนโยบายและแนวทางการจัดการขยะอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ยังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในชุมชน ซึ่งทำให้ประชาชนให้ความสำคัญและมีความกระตือรือร้นในการจัดการขยะอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สนธยา บัวสงค์ (2561) และงานวิจัยของพิณะเวช คงยั่งยืนและคณะ (2567)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบและการประเมินผลส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการขยะมูลฝอย องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยช่วยให้เกิดการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การบริหารจัดการขยะมีความโปร่งใสและสามารถปรับปรุงได้ตามความเหมาะสม การที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบยังช่วยสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการจัดการขยะสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุงรดิศ คงยั่งยืน และคณะ(2567) ทำให้ชุมชนรู้สึกว่าพวกเขามีสิทธิ์และหน้าที่ในการดูแลคุณภาพของการบริการ การมีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจสอบนี้ยังสามารถช่วยให้เทศบาลได้รับข้อมูลที่แท้จริงจากคนในพื้นที่ นำไปสู่การปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งยังเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างเทศบาลและประชาชน ทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการขยะอย่างยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น เป็นที่น่าสังเกตว่าการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของศิริวรรณ บุญประเสริฐ (2564) ที่พบว่าผลประโยชน์ที่ได้รับเป็นแรงจูงใจสำคัญ อาจเนื่องมาจากบริบทที่แตกต่างกันของพื้นที่วิจัย

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องระหว่างระดับการรับรู้หรือความคิดเห็นของประชาชนกับอิทธิพลที่แท้จริงของการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล ซึ่งแม้จะได้รับการรับรู้ในระดับต่ำที่สุดในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แต่กลับมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการขยะอย่างมีนัยสำคัญในวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 แสดงให้เห็นถึง “พลังแฝง” ของบทบาทดังกล่าวในฐานะกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนระบบให้เกิดความโปร่งใส การปรับปรุง และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการสะท้อนกลับ (feedback loop) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fahmi et al. (2022) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะการสะท้อนปัญหาสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของระบบบริการสาธารณะได้ รวมถึงงานของ มานิตา วงศ์สุวรรณ (2565) และ Zambrano-Monserrate et al. (2020)

ที่เน้นบทบาทของการประเมินผลในฐานะกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการในระยะยาว ขณะเดียวกันยังชี้ให้เห็นว่า การมีทัศนคติหรือการรับรู้ในระดับหนึ่งอาจไม่เพียงพอที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพเชิงปฏิบัติ หากไม่สามารถแปลงเป็นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมได้ ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen และ Uphoff (1980) ที่อธิบายว่าการมีส่วนร่วมจะเกิดผลอย่างแท้จริงเมื่อประชาชนมีบทบาทในทุกขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น นักวิจัยและผู้กำหนดนโยบายควรให้ความสำคัญกับการออกแบบกลไกหรือมาตรการที่ช่วยกระตุ้นและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมในเชิงปฏิบัติ เพื่อให้สามารถดึงศักยภาพของบทบาทต่าง ๆ มาใช้ได้อย่างเต็มที่ และนำไปสู่การยกระดับประสิทธิผลของการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืนในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการเนินงาน และการมีส่วนร่วมตรวจสอบและการประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท

องค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัยนี้คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการจัดการขยะมูลฝอย (ตั้งแต่การตัดสินใจ ดำเนินงาน จนถึงการตรวจสอบและประเมินผล) มีความสัมพันธ์โดยตรงกับประสิทธิผลของระบบบริหารจัดการขยะ โดยเฉพาะเมื่อประชาชนมีความตระหนักรู้ จิตสำนึก และปฏิบัติจริงในการลด คัดแยก และนำขยะกลับมาใช้ใหม่การมีส่วนร่วมไม่ใช่แค่การคัดแยกขยะ แต่รวมถึง การมีส่วนในการตั้งนโยบาย วางแผน ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการจัดการขยะ ซึ่งช่วยให้ระบบมีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อประชาชนมีความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่ดีต่อการจัดการขยะ มักจะเกิดพฤติกรรมการลดปริมาณขยะ คัดแยกอย่างเป็นระบบ และร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น ทำให้ต้นทุนการจัดการขยะของภาครัฐลดลงและชุมชนสะอาดขึ้น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรออกแบบ กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ทั้งในระดับชุมชนและครัวเรือน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทจริงในทุกขั้นตอน ไม่ใช่แค่ผู้รับบริการการสร้างจิตสำนึก การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นทาง คัดแยกที่บ้าน เป็นต้น และการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ถือเป็น แนวทางสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในระยะยาว

สรุป

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผลการวิจัยพบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ “ท่านมีส่วนร่วมในการได้รับข้อมูลข่าวสารและเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการขยะแบบครบวงจร” ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ควรที่จะมีการเน้นการสร้างช่องทางการสื่อสารที่ชัดเจนและเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางต่าง ๆ ได้มากขึ้น เช่น การจัดการประชุมประชาคม เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางออนไลน์ หรือจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องการจัดการขยะ การมีส่วนร่วมในการ

ดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ “ท่านมีส่วนร่วมเสนอแนวการหรือการจัดการข้อร้องเรียนให้แก่หน่วยงานที่เก็บขยะมูลฝอย” ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน ควรที่จะพัฒนากระบวนการรับข้อร้องเรียนและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการจัดการข้อร้องเรียนที่เกี่ยวกับการเก็บขยะมูลฝอย โดยสามารถดำเนินการผ่านการสร้างระบบรับข้อเสนอแนะที่มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดทำแอปพลิเคชันสำหรับรับข้อร้องเรียน การสร้างช่องทางสื่อสารออนไลน์ หรือการจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนที่เข้าถึงได้ง่าย การมีส่วนร่วมในการร่วมในการประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ “ท่านมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดหาสถานที่จัดเก็บและการกำจัดมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล” ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน ควรที่จะส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหาสถานที่จัดเก็บและการกำจัดขยะมูลฝอย เพื่อให้กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและเกิดความยั่งยืนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ได้ตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาที่ระบุว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการรับผลประโยชน์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยการออกแบบนโยบายที่เน้นกระตุ้นแรงจูงใจผ่านผลตอบแทนที่ชัดเจน เช่น รายได้จากการขายขยะรีไซเคิลหรือส่วนลดค่าบริการสาธารณะ

วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการขยะ พบว่าภาพรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่ได้รับความคิดเห็นสูงที่สุดคือ การลดขยะต้นทาง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ประชาชนสามารถทำได้โดยตรง เช่น การใช้ถุงผ้า การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ลดการใช้พลาสติก เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับประสิทธิผลของการจัดการขยะมูลฝอย โดยเฉพาะในด้าน การดำเนินงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีบทบาทในการคิด วางแผน และลงมือปฏิบัติจริง ระบบการจัดการขยะก็จะมีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในชุมชน และทำให้ประชาชนเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง และเข้าใจในกระบวนการจัดการขยะอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ที่ 4 ผลวิเคราะห์อิทธิพลของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประสิทธิผลของการจัดการขยะ พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีอิทธิพลสูงที่สุด สามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยการออกแบบโครงการที่เน้นกิจกรรมปฏิบัติจริงของประชาชน เช่น การคัดแยกขยะและทำความสะอาดชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะโดยรวม เช่น การแยกขยะ การจัดกิจกรรมในชุมชน หรือการมีบทบาทในการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ ช่วยลดภาระของภาครัฐ และสร้างโอกาสในการปรับปรุงการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ISSN: 3088-3296 (Online)

ควรศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท เช่น การใช้เทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจ เป็น ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเพียงงานวิจัยเชิงปริมาณ งานวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพจะทำให้ผลวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Adeolu, A. T., Enesi, D. O., & Adeolu, M. O. (2020). Assessment of community participation in solid waste management in selected residential areas. *Journal of Environmental Health Science & Engineering, 18*(1), 43–52. https://doi.org/10.1007/s40201-020-00461-z

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50*(2), 179–211.

Almulhim, A. (2021). Citizen participation and municipal solid waste management: A case study in Saudi Arabia. *Waste Management & Research, 39*(2), 208–217. https://doi.org/10.1177/0734242X20980791

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development, 8*, 213–235.

Fahmi, F., Yuliana, M., & Rahman, A. (2022). Community behavior and waste recycling: A model of sustainable urban management. *Environmental Management and Sustainable Development, 11*(2), 45–58.

Fahmi, M., Aini, M. S., & Daud, N. M. (2022). Behavioral determinants of household waste recycling: Evidence from a community-based program. *Sustainability, 14*(7), 4132. https://doi.org/10.3390/su14074132

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Zambrano-Monserrate, M. A., Ruano, M. A., & Sanchez-Alcalde, L. (2020a). Citizen behavior and solid waste management: Toward sustainable cities. *Science of the Total Environment, 728*, 138870. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.138870

Zambrano-Monserrate, M. A., Ruano, M. A., & Sanchez-Alcalde, L. (2020b). Indirect effects of COVID-19 on the environment. *Science of the Total Environment, 728*, 138813.

กรมควบคุมมลพิษ. (2566). *แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565–2570).* https://env.anamai.moph.go.th/th/wastemanagement-action-plan/download?id=98732&mid=37662&mkey=m_document&lang=th&did=30304

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมควบคุมมลพิษ. (2567). *การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน*. https://www.pcd.go.th/publication/28745/

ธนพล สมควร. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลท่าน้ำอ้อยม่วงหัก. *วารสารการบริหารท้องถิ่น, 15*(3), 45–62.

นภาพร สิงห์ทอง. (2565). การศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น. *วารสารวิทยาการจัดการ, 12*(1), 89–108.

นฤนาท ยืนยง, & พิชชานาถ เงินดีเจริญ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลของตำบลสำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 12*(2), 279–297.

นิสาวรรณ พรมเมตตา. (2565). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการขยะของเขตบางบอนสู่การเป็นสังคม zero waste* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรทิพย์ ศรีสุดใจ. (2564). ประสิทธิผลของโครงการลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสิ่งแวดล้อม, 25*(3), 78–92.

พิณะเวช คงยั่งยืน, รุ่งรดิศ คงยั่งยืน, & ฐากร สวัสดิกำธร. (2567). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะ กรณีศึกษา ชุมชนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. *Journal of Dhamma for Life, 30*(2), 408–417.

มานิตา วงศ์สุวรรณ. (2565a). การติดตามและประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองลำพูน. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, 17*(1), 123–142.

มานิตา วงศ์สุวรรณ. (2565b). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามและประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการพัฒนาชุมชน, 14*(3), 91–108.

รุ่งรดิศ คงยั่งยืน, พิณะเวช คงยั่งยืน, & ฐากร สวัสดิกำธร. (2567). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะ: กรณีศึกษา ชุมชนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 11*(2), 144–157.

วรรณา จันทร์สว่าง. (2565). ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการขยะชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนปลอดขยะในภาคตะวันออก. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา, 13*(2), 67–85.

ศิริวรรณ บุญประเสริฐ. (2564a). ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคมจากการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร: กรณีศึกษาชุมชนเมืองในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารเศรษฐศาสตร์และการจัดการ, 10*(2), 112–131.

ศิริวรรณ บุญประเสริฐ. (2564b). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย. *วารสารการบริหารปกครองท้องถิ่น, 7*(1), 85–102.

สนธยา บัวสงค์. (2561). *ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาทะลุ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สมศักดิ์ วงศ์เสงี่ยม. (2565). ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารการบริหารท้องถิ่น, 15*(1), 78–96.

สุภาวดี ศรีสวัสดิ์. (2564). ผลของน้ำหมักชีวภาพต่อการลดระยะเวลาการผลิตปุ๋ยหมักจากมูลฝอยอินทรีย์ในเขตเทศบาลเมืองยโสธร. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา, 19*(2), 45–54.

สุนิสา แก้วเกตุ. (2564). การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการสื่อสารมวลชน, 9*(2), 145–164.

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าฉนวน. (2567). *รายงานประจำปี 2566: การบริหารจัดการขยะมูลฝอยและการมีส่วนร่วมของประชาชน*.